

POTICANJE RAZVOJA PREDČITAČKIH VJEŠTINA KOD DJECE U GODINI PRED POLAZAK U ŠKOLU

Vrijeme od rođenja do djetetove sedme godine naziva se predškolskim razdobljem. To znači da se dijete tijekom čitavog tog razdoblja priprema za naredno poglavlje u svome životu – za polazak u školu. Međutim, roditelji o pripremljenosti svoga djeteta za polazak u prvi razred intenzivnije razmišljaju baš u godini koja joj neposredno prethodi, dakle tijekom zadnje godine pohađanja vrtića. Zanima ih kojim će sve aktivnostima odgajatelji poticati razvoj onih vještina, sposobnosti i znanja koja će njihovo dijete pripremiti za uspješno ovladavanje čitanjem, pisanjem i računanjem u prvome razredu.

Zdrava djeca u najvećem broju naočigled rastu i fizički jačaju tijekom predškolskog razdoblja. U vrtiću se kod djece nedvojbeno potiče razvoj psihomotornih vještina, uslijed čega stižu sve bolju koordinaciju. Nadalje, djeca se osamostaljuju, postaju neovisnija, sigurnija u sebe, uspješnija u kontroli vlastitih osjećaja, empatičnija, što im omogućuje i bolje snalaženje u socijalnim kontaktima. Sve je to i roditeljima vidljivo, te opravdano vjeruju da su njihova djeca tjelesno, psihomotorno, te socio-emocionalno uglavnom zrela za polazak u školu nakon višegodišnjeg pohađanja predškolske ustanove. Dileme se javljaju oko intelektualne pripremljenosti djeteta za zahtjeve školskih programa, koje roditelji smatraju sve zahtjevnijima. Iz razmjene iskustava s roditeljima, čija djeca su već krenula u školu, roditelji u velikom broju slučajeva zaključuju kako je korisno da djeca nauče čitati prije polaska u školu. Kako s djecom provode mnogo manje vremena nego odgajateljice u vrtiću, roditelji nam često upućuju očekivanja u tome smjeru.

"Čitanje je složena aktivnost koja ovisi o nekoliko sposobnosti i vještina što se postupno razvijaju. Ono što se obično laički naziva čitanjem, samo je jedna, zadnja aktivnost u tome nizu, a to je primjena abecednog načela. Da bi dijete naučilo čitati, ono mora svaki glas u riječi prevesti u dogovoreni znak – slovo. Roditelji, a vrlo često i učitelji, smatraju da je to jedini proces koji dijete mora savladati i zato, kad govore o čitanju, misle upravo na taj proces koji se naziva abecedno načelo. To je učenje čitanja koje se sustavno poučava u školi i nije ga potrebno provoditi ranije. Ali da bi dijete moglo bez problema usvojiti abecedno načelo, potrebno je da prethodno, u predškolskom periodu, usvoji niz takozvanih predčitačkih vještina. Među njima je najvažnija vještina glasovne raščlambe riječi (glasovna analiza), tj., sposobnost da dijete "u glavi" čuje, zapamti i povezuje glasove od kojih se sastoji riječ (prema M. Čudina Obradović: "Igram do čitanja").

Uloga odgajatelja i roditelja od neprocjenjive je važnosti u pripremi djeteta za opiusmenjavanje. Slikovito rečeno, odgajatelji i roditelji tijekom čitavog predškolskog razdoblja pripremaju "plodno tlo" u koje će učitelj "posijati sjeme" pismenosti u prvome razredu. **"Vještine koje prethode učenju čitanja nazivaju se predčitačkim vještinama. Predčitačke vještine su:** rado slušanje dječjih priča i pjesmica; djetetovo razumijevanje onog što mu se priča ili čita; upoznavanje djeteta s karakteristikama teksta (slijeda teksta s lijeva na desno i odozgo prema dolje); uočavanje činjenice o tome da se govor sastoji od rečenica, rečenice od pojedinih riječi, a riječi od glasova; uočavanje rime (svijest o tome da različite riječi imaju jednake skupove završnih glasova: kra-VA – tra-VA); glasovna osviještenost (uočavanje prvog i/ili zadnjeg glasa u riječi); glasovna sinteza (sastavljanje riječi od pojedinih glasova); glasovna analiza (rastavljanje riječi na pojedine glasove); abecedno načelo (pridavanje različitih simbola (slova) različitim glasovima); šifriranje i dešifriranje (pretvaranje slova u glasove i obratno)" – prema M. Čudina Obradović: "Igram do čitanja".

Kako bismo ustanovili stupanj usvojenosti navedenih vještina kod djece polaznika naših vrtića zamolili smo roditelje da ispune anketu slijedećeg sadržaja:

DV Rijeka
CPO Zamet
PPO _____

Dob djeteta: ____ g. ____ mj.

Cijenjeni roditelji!

Vrijeme od rođenja do sedme godine djeteta naziva se predškolskim razdobljem. To ujedno znači da se dijete tijekom čitavog tog razdoblja priprema za naredno poglavlje u svome životu – za polazak u školu. Međutim, roditelji o zrelosti svoga djeteta za polazak u prvi razred intenzivnije razmišljaju baš u godini koja neposredno prethodi djetetovu polasku u školu. Također ih zanima kojim će sve aktivnostima odgajatelji poticati razvoj vještina, sposobnosti i znanja koja će njihovo dijete dobro pripremiti za polazak u školu, odnosno za uspješno ovladavanje čitanjem, pisanjem i računanjem. Neke od tih vještina su i **predčitačke vještine** o kojima bi bilo riječi u zajedničkoj radionici za djecu i roditelje. Stoga bi nam bila korisna saznanja o stupnju usvojenosti navedenih vještina kod Vašeg djeteta, te Vas molimo da odgovorite na postavljena pitanja.

1. Uočava li Vaše dijete RIMU u rečenici ili pjesmi (npr. ako mu predložite igru ŠTO SE SLAŽE SA ... ?, hoće li reći LED-MED, KAVA-TAVA, BRAVA-TRAVA i slično)? Napomena: dijete može odgovoriti i izmišljenom riječju koja mu zvuči slično.

- a) NE, nikada b) PONEKAD c) DA, uvijek

2. Uočava li Vaše dijete kojim glasom počinje riječ:

- a) NE, nikada b) PONEKAD c) DA, uvijek

3. Uočava li Vaše dijete kojim glasom završava riječ:

- a) NE, nikada b) PONEKAD c) DA, uvijek

4. Razumije li Vaše dijete značenje riječi od pojedinačno izgovorenih glasova (npr. Vi ga pitate: ŠTO ĆU SADA REĆI? pa kažete ne povezujući glasove Š-A-L-I-C-A, a ono odgovori riječju ŠALICA):

- a) NE, uopće b) DA, kraće riječi od 3-4 glasa c) DA, riječi do 6 glasova d) DA, sve riječi

5. Može li Vaše dijete rastaviti zadanu riječ na pojedinačne glasove:

- a) NE, uopće b) DA, kraće riječi od 3-4 glasa c) DA, riječi do 6 glasova d) DA, sve riječi

6. Poznaje li Vaše dijete slova:

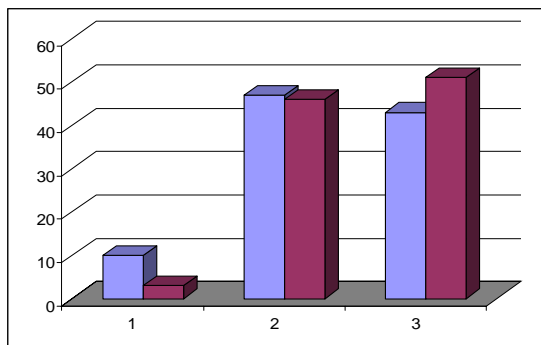
- a) NE pokazuje interes za slova, b) ZNA poneka VELIKA tisk. slova, c) ZNA SVA velika tiskana slova
d) ZNA poneka MALA tiskana slova, e) ZNA SVA i velika i mala tiskana slova
b) moje dijete je u potpunosti ovladalo tehnikom čitanja (samo čita priče)

Zahvaljujemo na suradnji!

REZULTATI ANKETE O PREDČITAČKIM VJEŠTINAMA DJECE U GODINI PRED POLAZAK U ŠKOLU U CPO ZAMET – ŠK. GOD. 2004/05.

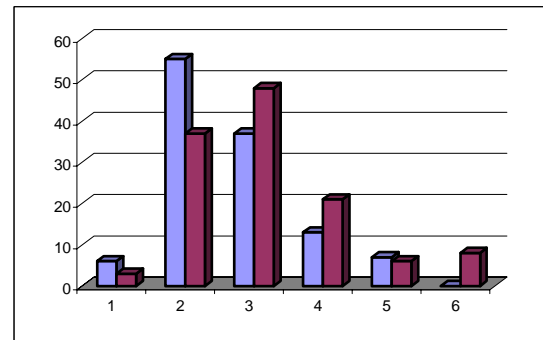
(N=123: 60 djece u dobi do 6 g. – lijevi stupci **plavo** obojeni i 63 djece s navršenih 6 g. – desni stupci **crveno** obojeni)

Pitanje br. 1: UOČAVANJE **RIME**

ne ponekad uvijek

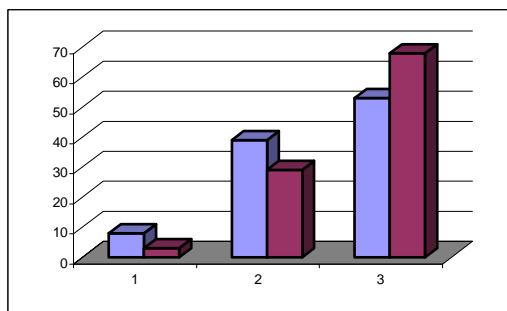
Pitanje br. 6: POZNAVANJE **SLOVA**

ne pon sva pon sva čitači
VS VS MS ViMS

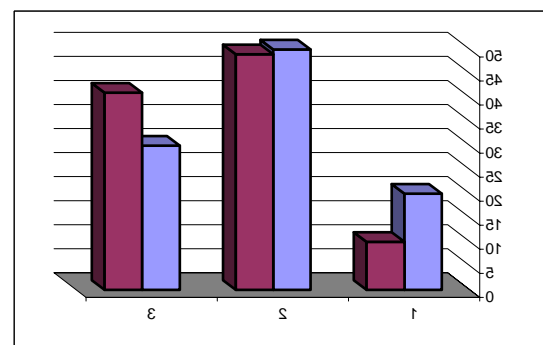
Uočavanje činjenice da se riječi rimuju trebalo bi biti usvojeno već u mlađoj dobi nego u godini pred polazak u školu. Međutim, prema zapažanjima roditelja tek svako drugo dijete uvijek uočava rimu ili odgovara na podražajnu riječ riječju koja se s njom rimuje. Za razliku od toga, gotovo sva djeca posjeduju neko znanje o glasovnim simbolima-slovima. Taj raskorak ilustrira prethodno naveden podatak iz literature da se dijete poučava slovima-grafemima, prije nego li je steklo fonemsku (glasovnu) osviještenost za zajedničku grupu glasova kojom završavaju (dvije) riječi.

Pitanje br. 2: UOČAVANJE **POČETNOGA** GLASA

ne ponekad uvijek

Pitanje br. 3: UOČAVANJE **ZAVRŠNOGA** GLASA

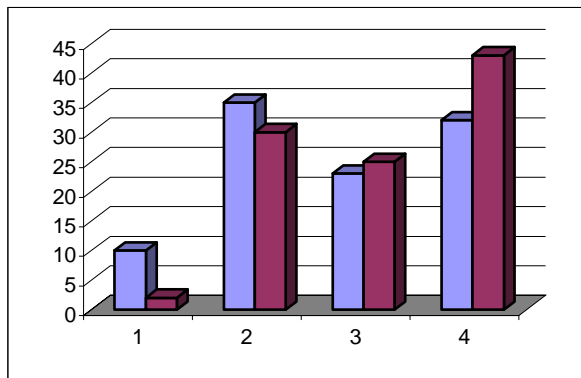

ne ponekad uvijek

Dvije trećine djece s punih šest godina uvijek uočava početni glas u riječi, dok je preostala trećina djece u toj dobi još uvijek nesigurna. Među mlađom djecom polovina od njih uočava kojim glasom započinje riječ, 40% ih je nesigurno, a ostalih 8% još nije ovladalo tom predčitačkom vještinom (i među starijom djecom ima ih 3%).

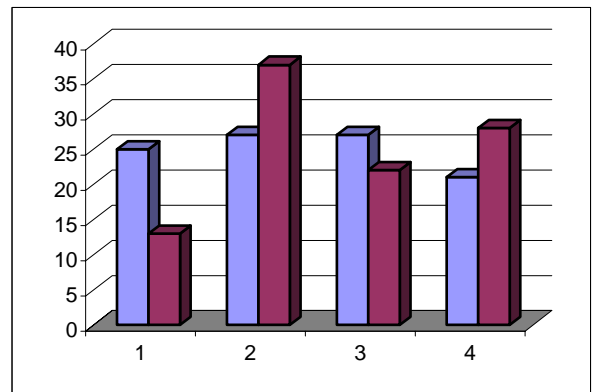
Uočavanje završnoga glasa u riječi teža je vještina, te je njome u potpunosti ovladalo 26% starije, odnosno 18% mlađe djece. Podjednak broj i starije i mlađe djece uočava kojim glasom završava riječ (oko 50%), dok uopće ne može uočiti završetak riječi petina mlađe i desetina starije djece.

Pitanje br. 4:
SINTEZA GLASOVA U RIJEČ

ne riječi riječi sve
s 3-4 gl. do 6 gl. riječi

Pitanje br. 5:
GLASOVNA ANALIZA RIJEČI

ne riječi riječi sve
s 3-4 gl. do 6 gl. riječi

Spajanje riječi od pojedinačnih glasova ranije se usvaja od rastavljanja na glasove: otprilike trećina sve djece u godini pred školu (43% starijih i 32% mlađih) uspijeva prepoznati o kojoj se riječi radi kad im se kazuje glas po glas (bez obzira na duljinu riječi), dok je za samostalnu glasovnu analizu sposobna tak četvrtina djece (28% starijih i 21% mlađih).

Da je analiza složeniji proces od sinteze vidljivo je i iz činjenice da svega 6% djece uopće ne uspijeva sastaviti riječ od niza glasova (2% starijih i 10% mlađih), a tri puta više (18%) ne uspijeva rastaviti riječi (13% starijih i čak 25% mlađih).

Kako bismo ukazali roditeljima na važnost razvijanja predčitačkih vještina kod djeteta, uobičajena predavanja za roditelje o zrelosti djece za polazak u školu zamijenili smo radionicama, za potrebe kojih je izrađeno mnoštvo didaktičkog materijala.

U uvodnome dijelu radionice roditeljima su prezentirane teorijske spoznaje iz navedene literature, koja obiluje mnoštvom inspirativnih poticaja za rad s djecom, te prikazani rezultati ankete o stupnju razvijenosti navedenih vještina kod djece - polaznika šest vrtića u sklopu Centra predškolskog odgoja Zamet – jednog od 5 Centara Dječjeg vrtića Rijeka. Kako roditelji ne bi ostali zakinuti za informacije o cjelovitu djetetovu razvoju u šestoj godini, ponuđeni su im pisani materijali o svim aspektima zrelosti djeteta te dobi. Materijal je oblikovan tako da je svaki roditelj mogao procijeniti djetetovo postignuće u svim razvojnim područjima (tjelesnom, psihomotornom, intelektualnom, govornom, emocionalnom i socijalnom) kroz tri stupnja (nije usvojeno, u tijeku je usvajanja, u potpunosti je usvojeno) i dva termina, za koja je naglašeno da trebaju biti vremenski udaljena najmanje pola godine. Za svako razvojno područje ponuđeno je po 20-tak pokazatelja.

Nakon toga pridružila su nam se djeca. Interaktivne igre, sastavljene od određenog broja sličica, za po troje do četvero djece za stolom vodili su odgajatelji, objašnjavajući pravila i potičući ih na suradnju (bez natjecanja, s ciljem međusobnog učenja). Igre su osmišljene tako da je pažnja svakog djeteta zaokupljena u svakoj etapi (na način da na svaki poticaj sva djeca pretražuju svoje sličice, a samo kod jednog se djeteta nalazi traženi odgovor). Igra završava kad svako dijete nađe mjesto svim svojim sličicama.

Kako je optimalan broj sudionika u svakoj radionici procijenjen na 16 parova djetete-roditelj, a školskih obveznika u CPO Zamet ima ove godine 184, održano je 10 radionica u listopadu 2004. godine. Roditelji i djeca odazvali su se u velikom broju, te iskazali zadovoljstvo ponuđenim sadržajima.

Jasmina Kozlov, psiholog